

DE WAARDERING VAN ACTIEVE BELASTINGLATENTIES

door J. A. Burggraaff

- 1 Op 31 mei 1979 wees de Ondernemingskamer (OK) arrest in een procedure met betrekking tot de jaarrekening-1977 van Pakhoed Holding N.V. (Pakhoed). Een van de onderwerpen was de waardering van een actieve belastinglatentie. De feiten waren in het kort de volgende. In voorgaande jaren had Pakhoed deelnemingen tot op nihil afgeschreven wegens daarin geleden verliezen. De omstandigheid dat deze deelnemingen werden ontbonden bracht mede, zulks op grond van art. 13, lid 5 Wet vennootschapsbelasting 1969, dat de deelnemingsvrijstelling op het liquidatieverlies niet van toepassing zou zijn, doch dat dit verlies in mindering op de fiscale winst van Pakhoed zou mogen worden gebracht, en wel in het jaar waarin de vereffening zou zijn voltooid. De latente belastingclaim werd berekend op f 10.258.000, en werd opgenomen in de winst- en verliesrekening van de jaren waarin de deelnemingen waren afgeboekt. Ultimo 1977 was de liquidatie van deze deelnemingen nog niet voltooid, zodat de latente belastingclaim nog op de balans voorkwam, en wel als aftrekpost op de Voorziening voor latente belastingen, welke daarna f 62.320.000 bedroeg. De toelichting op de jaarrekening-1977 vermeldde:
„Op de voorziening voor latente belastingen is f 10.258.000 in mindering gebracht uit hoofde van bij liquidatie van deelnemingen te zijner tijd te verdienen vennootschapsbelasting.”
- 2 Klager, i.c. Sobi, had gesteld, kort weergegeven:
 - a. Het is voorbarig om reeds in het jaar van ontbinding met actieve belastinglatenties rekening te houden.
 - b. Deze activering is in strijd met het voorzichtigheidsbeginsel.
 - c. Deze activering is in strijd met het realisatiebeginsel.
- 3 Pakhoed verdedigde haar handelwijze met de volgende, kort weergegeven, argumenten:
 - a. Voltooing der vereffening kon op goede gronden op een termijn van twee à drie jaar worden voorzien.
 - b. De passieve latenties ultimo 1977 waren zo omvangrijk, dat alleen reeds daarom kon worden aangenomen dat in het jaar van voltooiing der vereffening voldoende fiscale winst tot verantwoording zou komen om de fiscale aftrekpost te compenseren.
 - c. Bovendien kan Pakhoed, door het al dan niet gebruik maken van fiscale faciliteiten, de fiscale winst in dat jaar zó beïnvloeden, dat compensatie zeker is.
 - d. Anders handelen zou niet in overeenstemming zijn met algemeen-aanvaarde accounting principles, en een niet-getrouw beeld van het vermogen per ultimo 1977 hebben opgeleverd. Bij pleidooi werd, naar ik vernam, dit argument geadstrueerd door verwijzing naar de Beschouwingen

van het Tripartiete Overleg (TO), en naar het commentaar van Sanders/Burgert.

4. Alvorens de uitspraak van de OK weer te geven wordt eerst nagegaan welke standpunten in de literatuur zijn vertolkt.

In de jaren 1962/1964 zijn verschillende bijdragen over het onderwerp Latente belastingen gepubliceerd in *De Accountant* en in het M.A.B. Met betrekking tot de waarde, toe te kennen aan actieve latenties, werden destijds uiteenlopende standpunten ingenomen. De een meende dat de actieve latenties alleen kunnen worden gewaardeerd voorzover er passieve latenties zijn, die op dezelfde termijnen actueel zullen worden. De ander zag pas waardeeringsproblemen rijzen wanneer de actieve latenties tezamen de som der passieve latenties zouden overtreffen.

Meer recent is een artikel van *Van Hoepen*¹⁾ die het niet of lager waarderen van een actieve latentie bestempelt als misplaatste voorzichtigheid. Hij meent dat een dergelijke handelwijze in strijd komt met de doelstelling van de belastinglatenties, zijnde het op de resultatenrekening opvoeren van een bedrag aan belasting, dat met het (bedrijfs-economisch) winstbedrag qua tarief in een duidelijk verband staat. Voor een lagere waardering van actieve latenties kan, zo meent hij, wellicht slechts aanleiding zijn, wanneer een onderneming voorziet dat zij voorlopig geen of onvoldoende (fiscale) winst zal behalen om de virulent wordende actieve latenties op „af te boeken” (althans niet binnen de daarvoor gestelde verliescompensatietermijn), terwijl deze actieve latenties ook niet, of niet ten volle en op dezelfde tijdstippen met passieve latenties gecompenseerd kunnen worden.

In een reactie op dit artikel van de hand van *Nederstigt*²⁾ wordt de geciteerde opvatting van Van Hoepen niet bestreden. Hij acht het activeren van een actieve latentie een normale zaak, en bepleit saldering van actieve en passieve latenties voor de balans, gepaard gaande met een overzicht van de samenstelling in de toelichting. Alleen wanneer aan een actieve latentie duidelijk een geringere betekenis moet worden toegekend, aldus Nederstigt, kan het aanbeveling verdienen niet tot saldering over te gaan. Of hij in dat geval een afwaardering van de actieve latentie nodig acht, is uit zijn artikel niet duidelijk.

5. Het Tripartiete Overleg heeft in een ontwerp-beschouwing van december 1975 over dit onderwerp gezegd (VI-1-par. 19):

Voor de beantwoording van de vraag of een claim mag worden geactiveerd is van belang of bij dezelfde fiscale eenheid ook passieve latenties voorkomen. Is dit het geval dan zal als regel mogen worden aangenomen, dat de actieve latenties tenminste tot een bedrag gelijk aan dat van de passieve latenties zullen worden gerealiseerd. Activering tot dit bedrag is dan aanvaardbaar.

Een uitzondering hierop is indien de mogelijkheid tot daadwerkelijke com-

¹⁾ M. A. van Hoepen. Geschilpunten bij de verwerking van latente belastingverhoudingen in de jaarrekening van ondernemingen. MAB 1973, pag. 44/45.

²⁾ W. F. Nederstigt. De verwerking van vennootschapsbelasting in de jaarrekening. MAB 1975, pag. 77.

pensatie van actieve en passieve latenties onwaarschijnlijk is, bijvoorbeeld als expiratedata sterk uiteenlopen.

Overschrijden de latente claims de latente verplichtingen, of is compensatie op grond van het voorgaande onwaarschijnlijk, dan is activering (van het verschil) alleen aanvaardbaar, indien in redelijkheid mag worden aangenomen dat realisatie van de claim zal kunnen plaats vinden.

Uit dit citaat blijkt dat het TO in zijn ontwerp zich iets genuanceerder opstelt dan Van Hoepen. Een definitieve versie van deze Beschouwing is overigens nog niet tot stand gekomen.

- 6 Sanders en Burgert³⁾ gaan in hun aantekening 4 sub f bij art. BW2 329 op dit punt in. Zij gewagen van een rekening courant en achten saldering van debet- en creditposten toelaatbaar. Soms, aldus de auteurs, wordt wel verdedigd dat met de „vorderingen op de fiscus” geen rekening mag worden gehouden, omdat zij slechts tot afrekening komen *indien* in de volgende jaren (fiscale) winst wordt gemaakt, en op grond van het voorzichtigheidsprincipe zou deze voorwaardelijke vordering beter buiten aanmerking kunnen blijven. Naar de mening van de auteurs miskent deze „voorzichtige” redenering dat de winstberekening in het algemeen berust op de veronderstelling van „going concern”. Zolang aan de realiteit van die veronderstelling niet getwijfeld hoeft te worden is er niet veel tegen activering van de vordering op de fiscus in te brengen. Sanders en Burgert wijzen er op dat in de wet nergens over het opvoeren van een vordering op de fiscus gesproken wordt, en dat in de Nederlandse praktijk activering veelal achterwege blijft. Hun conclusie is dat het opnemen van niet-opeisbare vorderingen in de balans niet verplicht, maar ook niet verboden is.

Uit een en ander is duidelijk dat Sanders en Burgert geen bezwaren zien in het activeren van een per-saldo-actieve latentie, en a fortiori in het afrekken van een actieve latentie op een per saldo-passieve latentie. Of hun beroep op de veronderstelling van „going concern” deze slotsom kan dragen, moge hier in het midden worden gelaten.

Hun opmerking dat in de Nederlandse praktijk activering veelal achterwege blijft, zal vermoedelijk slaan op de situatie waarin sprake is van een per-saldo-actieve latentie. Uit het Onderzoek jaarverslagen 1977, verricht door het N.I.V.R.A., blijkt immers dat door 25 van 112 ondernemingen werd gerapporteerd dat latente vorderingen met latente schulden waren gesaldeerd. Het is niet aannemelijk dat de 87 resterende ondernemingen die een dergelijke mededeling achterwege lieten, alle de latente schulden volledig doch de latente vorderingen in het geheel niet zouden hebben gewaardeerd. Men kan hieruit concluderen, dat in de Nederlandse praktijk de waardering van actieve latenties voorzover zij de passieve latenties niet overtreffen, frequent voorkomt.

- 7 Ook het International Accounting Standards Committee sprak zich over deze aangelegenheid uit. In de ontwerp-uitspraak E 13, handelende over de Administratieve verwerking van belastingen naar de winst, gepubliceerd in april 1978, luidt par. 45:

³⁾ P. Sanders en R. Burgert. Jaarrekening van Ondernemingen, deel 2, Samsom.

Een actieve belastinglatentie, ontstaan uit tijdelijke verschillen, dient niet op de balans te worden geactiveerd, tenzij er een redelijke verwachting van afwikkeling bestaat.

In de definitieve standaard (IAS 12), gepubliceerd in juli 1979, is het woord „afwikkeling” vervangen door „realisatie”; overigens bleef de tekst gehandhaafd.

Deze uitspraak van het IASC sluit nauw aan bij die van het T.O. Daarbij moge worden aangetekend, dat de term „redelijke verwachting van realisatie” tot uitdrukking brengt, dat de verwachting niet zó stellig hoeft te zijn dat er geen twijfel aan de realisatie zou mogen bestaan. Ware dit wèl beoogd, dan zou het Committee zich bediend hebben van de, ook elders in IAS 12 gehanteerde, term „assurance beyond any reasonable doubt”.

- 8 Uit dit overzicht van de literatuur kan overeenstemming tussen de diverse auteurs worden geconcludeerd althans in zoverre dat activering van een actieve latentie aanvaardbaar wordt geacht zolang de redelijke verwachting bestaat dat ten tijde van de opheffing van die latentie compensatie zal worden gevonden hetzij in aldan af te wikkelen passieve latenties, hetzij in fiscale winst uit anderen hoofde.
- 9 De OK oordeelde in de Pakhoed-procedure, in extenso weergegeven, als volgt. De overwegingen zijn door mij genummerd met het oog op de verdere bespreking.
 - (1) Naar het oordeel van de Ondernemingskamer is het gelijk in deze aan Sobi.
 - (2) Uit de vaststaande feiten blijkt dat Pakhoed reeds in het jaar van ontbinding van een deelneming in de zin van artikel 13, lid 1, van de Wet op de vennootschapsbelasting 1969 ten gunste van haar winst- en verliesrekening heeft gebracht het bedrag aan belasting dat zij eerst in een later jaar - te weten het jaar waarin volgens de fiscale wetgeving het liquidatieverlies in aanmerking wordt genomen - te „vorderen” heeft.
 - (3) Nog daargelaten dat van te vorderen belasting geen sprake is, nu het in deze niet gaat om de carry-back van fiscale verliezen, is het door Pakhoed toegepaste stelsel niet aanvaardbaar.
 - (4) De vraag immers of een te zijner tijd in aanmerking te nemen fiscaal liquidatieverlies dan aanleiding zal geven tot een verschuldigde belasting die tengevolge van dit verlies lager is dan die zou zijn indien dit verlies niet aanwezig is, is afhankelijk van de vraag of overigens te zijner tijd uit anderen hoofde sprake zal zijn van fiscale winst.
 - (5) Hoewel niet uitgesloten is dat een concern als Pakhoed bij het berekenen van zijn toekomstige fiscale winst onder meer door het naar keuze al dan niet gebruik maken van fiscale faciliteiten, invloed kan uitoefenen op het jaar waarin haar fiscale winst ontstaat en op de omvang van die fiscale jaarwinst, betekent niet, dat reeds thans als vaststaande mag worden aangenomen dat het te zijner tijd in aanmerking te nemen fiscale liquidatieverlies in mindering kan worden gebracht op de fiscale winst.
 - (6) De handelwijze van Pakhoed is in strijd met het voorzichtigheidsbeginsel, dat in het bijzonder bij het in aanmerking nemen van mogelijk in de toe-

komst te realiseren baten in acht moet worden genomen.

- (7) Daaraan doet niet af dat - zoals Pakhoed heeft gesteld - in de toekomst passieve belastinglatenties actueel zullen worden. De invloed daarvan mag eveneens op grond van het voorzichtigheidsbeginsel eerst in aanmerking genomen worden in het jaar waarin deze latenties actueel worden.
- (8) Hoewel de hier bedoelde actieve belastinglatenties ten onrechte ten gunste van de winst- en verliesrekening zijn gebracht, is dit geschied in vroegere jaren en niet in 1977. Aangezien de Ondernemingskamer geen herstel van de gemaakte fouten meer kan bevelen in de jaren waarin deze fouten zijn gemaakt, acht de Ondernemingskamer het niet geboden, herstel daarvan ten laste van de winst- en verliesrekening van het onderhavige jaar te bevelen.
- (9) Voor de jaarrekening 1977 hebben de gemaakte fouten tot gevolg dat de voorziening voor latente belastingen f 10.258.000 te laag is vastgesteld, waardoor het eigen vermogen met dit bedrag te hoog is weergegeven.

- 10 De OK bezigt in deze uitspraak zodanige uitdrukkingen, dat haar overwegingen toepasselijk zouden kunnen worden geacht op *alle* actieve latenties, en niet alleen op die welke voortkomen uit de liquidatie van een deelneming. Het slot van overweging (4) geldt immers voor alle actieve latenties, ongeacht hun herkomst.

In de pers is dan ook geconcludeerd, dat geen enkele actieve latentie meer geboekt zou mogen worden. Wij zullen daarom allereerst nagaan wat te denken valt van de uitspraak, indien zij zó ruim wordt geïnterpreteerd.

- 11 Het trekt de aandacht dat de OK in overweging (3) weliswaar stelt, dat het door Pakhoed toegepaste stelsel niet aanvaardbaar is, doch niet met zoveel woorden stelt, dat dit stelsel niet „voldoet aan normen die in het maatschappelijk verkeer als aanvaardbaar worden beschouwd”, het criterium verwoord in B.W. 2 art. 311, lid 1. In het licht van hetgeen in de voorgaande paragrafen uit de literatuur werd gereleveerd, kan niet worden volgehouden dat de in het maatschappelijk verkeer, nationaal en internationaal, als aanvaardbaar beschouwde normen zich verzetten tegen het toekennen van een waarde aan actieve latenties.

- 12 Dat de OK - zo zij bedoelt de waardering van iedere actieve latentie af te wijzen - een standpunt inneemt dat afwijkt van het algemeen gangbare blijkt ook uit overweging (5). Hier wordt als eis gesteld dat als *vaststaand* mag worden aangenomen, dat het te zijner tijd in aanmerking te nemen fiscale liquidatieverlies in mindering kan worden gebracht op fiscale winst. In de Beschouwingen van het TO wordt als eis gesteld dat realisatie van de claim *in redelijkheid mag worden aangenomen*. IAS 12 spreekt van *redelijke verwachting* van realisatie. Redelijke verwachtingen kan men koesteren op grond van als realistisch aan te merken veronderstellingen, maar, hoe realistisch ook, veronderstellingen blijven veronderstellingen, en zijn geen zekerheden. En zekerheden zijn nodig wil men kunnen spreken van „vaststaand”. Door „vaststaand” als vereiste te stellen zou de OK voor iedere actieve latentie dezelfde

behandeling verlangen als voor een claim wegens voorwaartse verliescompensatie. Praktisch betekent dit, dat daaraan slechts in uitzonderingsgevallen voor de balans een waarde zou mogen worden toegekend.

- 13 Algemeen aanvaard is, dat een redelijke verwachting van realisatie in elk geval mag worden aangenomen in zoverre ten tijde van het actueel worden ener actieve latentie tevens passieve latenties tot afwikkeling komen of kunnen worden gebracht. De opvatting van het T.O. terzake werd in par. 5 gereleveerd. In IAS 12, par. 49, wordt deze compensatie met passieve latenties zelfs voorgeschreven met betrekking tot voorwaarts compensabele verliezen.

De OK wijst deze gedragslijn evenwel af. In overweging (5) wordt weliswaar erkend dat Pakhoed mogelijkheden heeft tot beïnvloeding van de fiscale winst, zij het met enige twijfels (Hoewel niet uitgesloten is . . .), maar in overweging (7) wordt het actueel worden van passieve latenties als niet ter zake doende bestempeld. Blijkbaar is de OK van oordeel, dat aan actieve latenties alleen dan een waarde kan worden toegekend, wanneer vast staat dat er ten tijde van hun afwikkeling een fiscale winst zal zijn waarmee zij kunnen worden verrekend. Tot die fiscale winst wordt weliswaar bijgedragen door het actueel worden (of maken) van passieve latenties, doch dit is op zichzelf niet voldoende: vast moet staan dat in dat jaar niet uit anderen hoofde (b.v. onder invloed van een verlieslatende bedrijfsuitoefening in dat jaar, of van het ontstaan van nieuwe passieve latenties) een fiscaal verlies zal worden geregistreerd.

- 14 De OK voert voor haar stellingname in overweging (6) een argument aan: het voorzichtigheidsbeginsel. Het is een argument dat, geïsoleerd gesteld zoals de OK hier doet, de klok enkele decennia terugzet. In naam van het voorzichtigheidsbeginsel zijn in het verleden stille en geheime reserves gevormd, in die mate dat een verantwoord oordeel over vermogen en resultaat van een vennootschap onmogelijk werd gemaakt. Hierin was een van de redenen gelegen die leidden tot de Wet op de Jaarrekening van Ondernemingen. Naast het voorzichtigheidsbeginsel (in IAS 1, par. 9 niet als „beginsel” maar als „overweging” aangeduid) dienen nog andere beginselen in aanmerking te worden genomen, waaronder dat van de periode-toerekening: baten en lasten moeten worden opgenomen in de jaarrekening over de periode waarop zij betrekking hebben; de periode van ontvangst of uitgave is niet bepalend (IAS 1 - par. 7 c).

Er is een spanningsveld tussen periodetoerekening en voorzichtigheid. Periode-toerekening in haar uiterste consequentie kan leiden tot een voorstelling van zaken, die in strijd komt met het beginsel van voorzichtigheid, doordat te veel lasten naar een ongewisse toekomst worden verschoven. Het is aan de ondernemingsleiding om haar keuzen zo te maken, dat beide criteria zo goed mogelijk worden gerespecteerd. Die keuzen kunnen uiteraard vatbaar zijn voor critiek, en correctie door de OK kan dan nuttig en nodig zijn. Maar uit de motivering van die correctie zal dan wel moeten blijken, dat het beginsel van voorzichtigheid is afgewogen tegen het beginsel der periodetoerekening. Deze afweging is in het arrest niet zichtbaar. Men moet vrezen dat

de OK door alleen het voorzichtigheidsbeginsel te noemen een aanzet geeft voor de wederinvoering van geheime en stille reserves. Dat zou een verkeerde richting zijn.

- 15 Aandacht vraagt nog de tweede volzin van overweging (7): de invloed daarvan (d.i. van het in de toekomst actueel worden van passieve latenties) mag op grond van het voorzichtigheidsbeginsel eerst in aanmerking worden genomen in het jaar waarin deze latenties actueel worden.

Deze passage munt niet uit door helderheid. Men zou er uit kunnen lezen, dat passieve latenties eerst in aanmerking mogen worden genomen wanneer zij actueel worden. Op dat moment zijn zij echter niet meer latent, zodat er met latente belastingverplichtingen voor de balans in het geheel geen rekening zou mogen worden gehouden. Deze interpretatie zou in strijd zijn zowel met het beginsel der periodotorekening als met dat der voorzichtigheid, en zal dus wel niet bedoeld zijn.

Mogelijk moet deze passage aldus worden verstaan, dat een actieve latentie alleen dan met een passieve latentie mag worden gecompenseerd, wanneer beide in hetzelfde jaar actueel worden. Maar dat is nu juist wat Pakhoed stelde (zie par. 3 sub b en c), hetgeen de OK tot het tegendeel van de gevallen uitspraak had moeten leiden.

Mogelijk is ook, dat laatstvermelde interpretatie wèl de juiste is, maar dat naar het oordeel van de OK Pakhoed er niet in geslaagd is aannemelijk te maken, dat actieve en passieve latenties metterdaad in hetzelfde jaar actueel zouden worden. Maar dan blijft men zitten met de vraag, waarom de OK dat dan niet met zoveel woorden heeft gezegd.

Wij blijven met een raadsel zitten.

- 16 Het voorgaande overziende wil het mij voorkomen dat de interpretatie als zou de OK de waardering van iedere actieve latentie verwerpen, dermate in strijd is met hetgeen in binnen- en buitenland als aanvaardbare, ja zelfs noodzakelijke gedragslijn wordt beschouwd, dat deze interpretatie moet worden afgewezen. Men zal het er voor moeten houden, dat de OK deze strekking niet bedoeld kan hebben. En zo zij die wèl mocht bedoelen, kan men slechts vaststellen dat de OK rechtstreeks ingaat tegen de heersende mening, zonder voor haar opvatting goede gronden aan te voeren.
- 17 Meer voor de hand ligt aan te nemen, dat de OK zich niet heeft willen uitspreken over actieve latenties in het algemeen, doch alleen over één bepaald type latente claims, n.l. die wegens liquidatieverliezen in deelnemingen. Het is met deze liquidatieverliezen ietwat eigenaardig gesteld. Winsten en verliezen uit deelnemingen zijn vrijgesteld van vennootschapsbelasting. De verschillen tussen commerciële en fiscale winst uit dezen hoofde worden aangemerkt als zogenaamde blijvende verschillen, hetgeen impliceert dat zij niet leiden tot registratie van latente belastingverhoudingen. Wordt nu tot ontbinding van de deelneming overgegaan, dan ontstaat eensklaps een latente belastingclaim: totdusver als blijvend aangemerkte verschillen worden geheel of ten dele getransformeerd tot tijdelijke. Deze latente claim kan zeer wel overtreffen het belastingbedrag dat correspondeert met het in het ver-

slagjaar verantwoorde verlies op de deelneming. In feite deed dit zich bij Pakhoed voor met betrekking tot de deelneming Nederhorst: in het jaarverslag 1975 valt te lezen, dat het aan de Voorziening latente belasting onttrokken bedrag gelijk was aan de boekwaarde van de aandelen en converteerbare obligaties per 1 januari 1975. De ultimo 1975 opgenomen actieve latentie betrof derhalve niet alleen het in 1975 verantwoorde verlies, doch mede verliezen die in voorgaande jaren bruto-voor-netto in de winstrekening waren begrepen.

Met betrekking tot een dergelijke claim nu is tweërlei standpunt mogelijk:

- a. De latente claim wegens liquidatieverlies is een tijdelijk verschil als alle andere, en behoort als zodanig te worden behandeld.
- b. De latente claim wegens liquidatieverlies valt onder de categorie claims wegens voorwaartse verliescompensatie, en behoort dienovereenkomstig te worden verwerkt.

Pakhoed heeft in haar jaarrekening het eerste standpunt ingenomen. Het ziet er naar uit dat de OK zich op het tweede standpunt stelt.

- 18 De criteria die voor de activering van een claim wegens voorwaartse verliescompensatie behoren te worden aangelegd, zijn dermate stringent, dat slechts in uitzonderingsgevallen daaraan een waarde kan worden toegekend. Het TO (Beschouwingen VI · 1 par. 27) acht activering slechts toelaatbaar wanneer het fiscaal verlies een éénmalig karakter heeft. IAS 12 spreekt over „assurance beyond any reasonable doubt” met betrekking tot de realisatie van de latente claim. Echter, ook hier is compensatie van de latente claim met passieve latenties, voorzover die tot afwikkeling komen of kunnen worden gebracht binnen de compensatieduur van het verlies, aanvaardbaar te achten. Het T.O. heeft zich over deze casuspositie niet uitgelaten, doch het IASC wel: in IAS 12 par. 49 wordt deze compensatie uitdrukkelijk voorgeschreven. Wanneer het onderhavige arrest moet worden geïnterpreteerd als betrekking hebbende op claims wegens voorwaartse verliescompensatie, dan moet worden geconcludeerd dat de OK uitdrukkelijk verbiedt wat IAS 12 uitdrukkelijk voorschrijft. Immers, Pakhoed heeft onweerlegd gesteld, dat ten tijde van het verrekenbaar worden van de claim wegens liquidatieverlies der deelnemingen voldoende passieve latenties tot afwikkeling zullen komen of kunnen worden gebracht, ook al zou de voltooiing van de liquidatie nog vele jaren op zich laten wachten.

- 19 Voor beide in par. 17 genoemde standpunten zijn argumenten aan te voeren.

Voor behandeling als alle andere tijdelijke verschillen pleit, dat het liquidatieverlies nu eenmaal een tijdelijk verschil is: voor de commerciële jaarrekening is het verlies in de deelneming in een andere periode in aanmerking genomen dan voor de fiscale winstberekening. Dat de periode van fiscale verwerking niet nauwkeurig vaststaat, heeft deze claim gemeen met tal van andere latenties. Voor behandeling als een voorwaarts compensabel verlies pleit, dat winsten en verliezen uit deelnemingen normaliter buiten de fiscale winstberekening blijven. De claim komt niet voort uit verschillen tussen commerciële en fiscale waardering, maar uitsluitend uit de omstandigheid dat de

wet een mogelijkheid heeft geschapen om bij de houdstermaatschappij verliezen te compenseren, die in de deelneming zijn geleden en als gevolg van haar liquidatie aldaar niet meer verrekenbaar zijn.

Wanneer men het in IAS 12 par. 49 gestelde als regel aanvaardt, is de keuze bij de Pakhoed-casus van academisch belang: in beide opvattingen zou de claim dienen te worden geactiveerd tot het bedrag der passieve latenties die ten tijde van de voltooiing der liquidatie tot afwikkeling zouden komen c.q. zouden kunnen worden gebracht.

- 20 Bij beide standpunten blijft de vraag hoe te handelen met dat gedeelte van het verlies op deelnemingen, dat commercieel in perioden voorafgaand aan het liquidatiebesluit bruto-voor-netto werd verantwoord, doch dat vervolgens fiscaal deel blijkt uit te maken van het liquidatieverlies. Het tot uitdrukking brengen van de latente claim in de periode van het liquidatiebesluit leidt ertoe dat een bate (of liever: een negatieve last) tot uitdrukking wordt gebracht, die niet zozeer met de resultaten van het verslagjaar, doch veeleer met die in voorgaande jaren verband houdt. De juiste toepassing van het beginsel der periodetoerekening, zo zou men kunnen stellen, belet om deze bate in het verslagjaar in de winstrekening op te nemen. Daartegenover valt op te merken, dat dit beletsel evenzeer bestaat voor het jaar waarin de liquidatie is voltooid, zodat het argument ons niet helpt in de keuze tussen jaar van liquidatiebesluit en jaar van liquidatievoltooiing. Het wil mij voorkomen, dat in de geschetste situatie de latente claim in de jaarrekening moet worden verwerkt, zodra aan de voorwaarden voor activering is voldaan. Daardoor wordt bereikt, dat de balans een getrouw beeld geeft van grootte en samenstelling van het vermogen. Het gevaar dat de winstrekening als gevolg van deze bate een geflatteerd beeld geeft van de resultaten, dient te worden ondervangen door mededelingen in de toelichting. Pakhoed deed zulks in haar jaarverslag-1975, waarbij men als enige critische kanttekening zou kunnen noteren, dat de lezer in onwetendheid werd gelaten aangaande de bedragen waarover het ging.